

Богатко А.О.

УДК 336.76

ФОНДОВИЙ РИНОК: ПРОБЛЕМИ, ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Постановка проблеми. Становлення і розвиток української держави відбувається в умовах глибокої економічної кризи. Вихід з неї залежить від успіхів у здійсненні радикальної економічної реформи, переходу до ринкової економіки. Становлення ефективного фондового ринку та ринку цінних паперів в Україні повинно розглядатись у контексті загальних процесів соціально-економічних та політичних реформ, які сьогодні впроваджуються.

Ступінь вивченості. В науково-економічній літературі недостатньо висвітлюються теоретичні і практичні аспекти проблеми становлення і розвитку ринку цінних паперів в Україні. Помітний вплив на розвиток ринку цінних паперів сьогодні мають засоби масової інформації, які висвітлюють щоденні проблеми учасників ринку цінних паперів.

Мета. Дослідження процесу становлення фондового ринку, напрямки та перспективи фондового ринку, ринку цінних паперів в Україні.

Основний зміст. Торік вітчизняна економіка знаходилася під впливом світової фінансової кризи, яка позначилася й на функціонуванні вітчизняного фондового ринку. Незважаючи на це, деякі показники ринку цінних паперів все ж таки демонстрували позитивну динаміку. При цьому переважна більшість іноземних інвесторів залишилися на фондовому ринку України. За оперативною інформацією, протягом 2009 р. загальний обсяг торгів на ринку цінних паперів склав близько 1 трлн грн., що на 120 млрд грн. більше, ніж у 2008 р. (883,42 млрд грн.).

Сьогодні в нашій країні функціонує близько 30 тис. акціонерних товариств: 9,6 тис. відкритих та 20,4 тис. закритих. За минулий рік кількість акціонерних товариств скоротилася на 1 360. Близько 150 акціонерних товариств вже привели свою діяльність у відповідність до Закону «Про акціонерні товариства». З них, близько ста реорганізувалися у публічні товариства (переважно банківські установи), а решта – у приватні.

За станом на початок 2010 року Комісією було видано 1 806 ліцензії професійним учасникам фондового ринку на провадження професійної діяльності, в тому числі: 737 ліцензії на провадження діяльності з торгівлі цінними паперами; 297 ліцензії на провадження депозитарної діяльності зберігачів цінних паперів; 367 ліцензій на провадження діяльності з ведення реєстру власників іменних цінних паперів; 389 ліцензій на провадження діяльності з управління активами інвестиційних інвесторів; 10 ліцензій на провадження діяльності з організації торгівлі на ринку цінних паперів; три ліцензії на провадження розрахунково-клірингової діяльності; три ліцензії на провадження депозитарної діяльності депозитарію цінних паперів.

Протягом 2009 року кількість професійних учасників, які мали ліцензію зберігачів цінних паперів збільшилась з 256 до 297, торговців цінними паперами - зменшилась з 815 до 737, КУА – зменшилась 411 до 389.

Кількість професійних учасників фондового ринку з урахуванням суміщення декількох видів професійної діяльності на початку поточного року становила 1 476, в тому числі: 297 учасників є торговцями-зберігачами (124 банки), серед них 33 учасники є торговцями-зберігачами-реєстраторами (24 банки); 3 депозитарії мали ліцензію на розрахунково-клірингову діяльність.

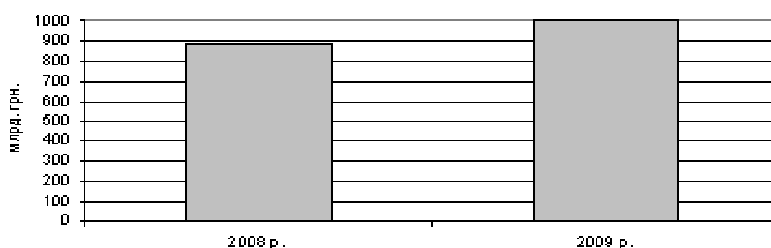
Криза практично не вплинула на обсяги емісії цінних паперів, адже торік у цій сфері спостерігалася значна активізація. Обсяг випусків акцій, зареєстрованих Комісією протягом 2009 року, збільшився порівняно з 2008 роком у 2 рази та становив близько 102 млрд. грн. (у 2008 році – 46,14 млрд. грн.). Основною передумовою цього стало збільшення обсягів реєстрації випусків акцій банківськими установами з метою збільшення ними статутного капіталу. На частку таких випусків припало 61% від загального обсягу.

Комісія також зареєструвала понад 200 випусків облігацій підприємств на загальну суму 9,55 млрд. грн., що на 21,8 млрд. грн. або менше у 3 рази менше показника 2008 року (31,35 млрд. грн.).

Протягом минулого року Комісією було зареєстровано 3 випуски облігацій місцевих позик на загальну суму 380 млн. грн. наступними емітентами: Львівською міською радою на суму 300 млн. грн., Донецькою міською радою – на суму 60 млн. грн. та Луцькою міською радою – на суму 20 млн. грн.

Поряд із цим, торік Комісія зареєструвала випуск сертифікатів ФОН на суму 7,94 млн. грн. та 12 випусків опціонів на загальну суму 6,55 млн. грн.

ОБСЯГ ТОРГІВНИ НА ФОНДОВОМУ РИНОКУ УКРАЇНИ

За оперативною інформацією, протягом 2009 року загальний обсяг торгів на ринку цінних паперів становив близько 1 трлн. грн., що на 120 млрд. грн. більше за результат 2008 року (883,42 млрд. грн.).

Обсяг біржових контрактів з цінними паперами на фондових майданчиках становив 36,02 млрд. грн., що на 1,74 млрд. грн. менше показника 2008 року. Найбільші обсяги торгів на біржовому ринку зафіксовано з акціями, частка яких дорівнювала 38%, з облігації внутрішньої державної позики – 22% та з корпоративними облігаціями – 20%. У 2008 році лідером торгів були корпоративні облігації, частка яких становила 44%.

Лідерами організованого ринку за показником обсягу торгів у 2009 році виявилися ФБ ПФТС, частка якої дорівнювала 39% (на ринку акцій – 26%), ФБ «Перспектива» - 32% (26%) та «Українська біржа» - 9% (22%). На решту сім майданчиків в цілому припало 20%. Ці показники свідчать про посилення конкуренції на біржовому ринку, оскільки у 2008 році близько 90% загального обсягу торгів усіма цінними паперами та 85% обсягу торгів акціями припадало на ФБ ПФТС.

За станом на 1 січня 2010 року до біржових списків організаторів торгівлі було включено 1 472 цінних папери 804 емітентів. При цьому у біржовому реєстрі до котирувального списку за I рівнем лістингу було включено 16 цінних паперів, а за II рівнем лістингу – 274.

За інформацією начальника управління спільного інвестування ДКЦПФР, у минулому році Комісія зареєструвала 119 випусків інвестиційних сертифікатів ПФ на суму 47,21 млрд. грн., що на 18,16 млрд. грн. менше результату 2008 року (65,37 млрд. грн.), а також 40 випусків акцій КІФ на суму 3,9 млн. грн., що на 4,99 млрд. грн. менше показника 2008 року (8,89 млрд. грн.).

Разом із тим, в останньому кварталі 2009 року інтерес до індустрії спільного інвестування почав значно зростати. При цьому торік було зареєстровано 93 нових ПФ та 14 КІФ.

Крім того, пан Іванов зазначив, що ДКЦПФР розробила усю необхідну нормативно-правову базу (дванадцять документів) на реалізацію Закону «Про внесення змін до Закону України «Про інститути спільного інвестування (пайові та корпоративні інвестиційні фонди)».

Директор департаменту моніторингу фондового ринку відзначає, що Комісія активно працює над вдосконаленням нормативно-правової бази ринку цінних паперів. Зокрема, нещодавно Міністерство юстиції зареєструвало Рішення Комісії від 20.10.2009 р. №1207 «Про порядок реєстрації та опублікування відомостей про створення акціонерного товариства однією особою або про придбання однією особою усіх акцій товариства».

Крім того, важливими документами є зміни до Положення про функціонування фондових бірж. При цьому Комісія працює над вдосконаленням механізмів подання інформації компаніями з управління активами про інститути спільного інвестування. Перспективними напрямками роботи є вдосконалення нормативної бази діяльності зберігачів та торговців цінними паперами.

Окрему увагу Комісія приділяє розвитку системи розкриття інформації на фондовому ринку. За період існування Загальнодоступної інформаційної бази даних Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку про ринок цінних паперів в ній зареєстровано понад 15,68 тис. емітентів. Вони розкрили понад 52,4 тис. особливих інформацій та понад 11,5 тис. кварталних інформацій. Більше 14,03 тис. емітентів оприлюднили річну інформацію за 2008 рік.

Висновки. В цілому можна відзначити, що зростання фондового ринку набуває якісно нової динаміки за умови тривалого періоду політичної та економічної стабільності, розвитку ринкової інфраструктури. Існує реальна можливість збалансованого росту обсягів ринкової торгівлі. Найважливішими умовами для цього є:

- 1) Політичні успіхи у проведенні ринкової реформи і зміцнення іміджу України, як держави для надійного вкладання іноземного капіталу;
- 2) Координація дій Мінфіну, Національного банку України, Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку та інших державних органів в їх безпосередній діяльності на фондовому ринку;
- 3) Постійний моніторинг ринку і проведення на ньому маркетингових досліджень із залученням іноземних експертів;
- 4) Підвищення прозорості і здійснення державного контролю за діяльністю всіх учасників ринку з метою мінімізації шкоди від неминучих спекуляцій та ігрових стратегій операторів.

Джерела та література

1. Закон України «Про цінні папери і фондову біржу»
2. Царенко О.М. Корпоративне управління і фондовий ринок/ Царенко О.М. –Суми, 2005. – 334 с.
3. <http://www.ssmc.gov.ua>
4. <http://smida.gov.ua/>
5. http://www.bank.gov.ua/publication/Of_vydan/visnik.htm